

ZIELONY PLAN ODBUDOWY

partia
zieloni

Archiwum Partii Politycznych ISP PAN

SPIS TREŚCI

I Filar – Zielona gospodarka

1.1 **Rozwój gospodarczy i społeczny z poszanowaniem planety**

nowy miernik poziomu rozwoju społeczeństwa

1.2 **Innowacyjna gospodarka**

Zielone Strefy Odnowy Gospodarczej

wsparcie dla zielonej przedsiębiorczości

wsparcie dla rozwoju technologii cyfrowych

1.3 **Otoczenie regulacyjne, system podatkowy, inwestycje**

obniżenie podatków dla zielonych sektorów gospodarki

zwiększenie obciążeń fiskalnych dla działalności wysokoemisyjnej

systemy ulg i zachęt finansowych do korzystania z zielonych technologii

II Filar – Rozwój i równowaga społeczna

2.1 **System opieki zdrowotnej**

zwiększenie nakładów na służbę zdrowia

poprawa wskaźników wyleczalności oraz długości życia

lepsze przygotowanie do pandemii i zarządzania kryzysowego

2.2 **Odbudowa w perspektywie feministycznej**

lepszy dostęp do antykoncepcji i legalnej aborcji

kwestia nieodpłatnej pracy kobiet

poprawa sytuacji kobiet na rynku pracy

2.3 **System edukacyjny**

zwiększenie autonomii szkół

przystosowanie metod i programu nauczania do współczesnych potrzeb

zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej

III Filar – Ochrona klimatu i zielona transformacja

3.1 **Transformacja energetyczna**

obniżenie emisji gazów cieplarnianych

przebudowa polskiego systemu energetycznego na OZE

poprawa efektywności energetycznej gospodarki

rozproszony system generowania energii

3.2 **Czyste powietrze i środowisko**

lepsza efektywność energetyczna budynków

elektryfikacja ciepłownictwa

likwidacja ubóstwa energetycznego

3.3 **Zrównoważony transport i polityka miejska**

ograniczenie emisji z transportu

modernizacja systemów transportu lokalnego

usprawnienie transportu w miastach

WSTĘP

Pandemia COVID-19 zmusza ludzkość do przystosowywania się do nowych warunków: od telepracy, po niemal całkowitą rezygnację z podróży lotniczych. Jednocześnie gwałtownie nasiliły się negatywne efekty globalnego ocieplenia, jak wielkie pożary i nagłe powodzie. Wszystko to dało impuls do zmiany myślenia o dotychczasowym modelu rozwoju gospodarczego, społeczeństwie i środowisku.

Na całym świecie podejmowane są starania, aby odbudowa po pandemii odbywała się w sposób lepiej uwzględniający potrzeby klimatu i środowiska. W ekonomii głównego nurtu wciąż panuje przekonanie o możliwości nieprzerwanego wzrostu gospodarczego. Wciąż stosujemy wzrost materialnego dobrobytu, czyli więcej wytworzonych i skonsumowanych produktów i usług, jako główne, a czasem jedyne, kryterium pomiaru dobrobytu. Rezultatem takiego podejścia jest właśnie kryzys klimatyczny, którego doświadczamy.

Nasza propozycja Zielonego Planu Odbudowy została przygotowana, aby tym niekorzystnym zjawiskom przeciwdziałać. Chcemy więc z jednej strony wspomóc globalną walkę z coraz bardziej niebezpiecznymi zmianami klimatu, a z drugiej przestawić polską gospodarkę na nowe, zazielenione tory. Zielony Plan Odbudowy składa się z trzech filarów – obszarów, na których chcemy działać: gospodarczego, społecznego i środowiskowo-klimatycznego. Zamierzamy oddziaływać kompleksowo na otaczającą nas rzeczywistość i pracować na rzecz nie tylko bardziej wydajnej i niskoemisyjnej gospodarki, ale też lepszych polityk społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem praw kobiet oraz ochrony środowiska i klimatu. Uważamy, że ani aspekty społeczne, ani klimatyczne nie mogą być podporządkowane kwestiom gospodarczym. W myśl zasady niewyrządzania szkody (*no harm principle*), nowe projekty i inwestycje powinny mieć miejsce tylko wtedy, gdy nie będą przyczyniać się do pogorszenia zmian klimatu.

Jednocześnie zdajemy sobie sprawę, że w projekcie postcovidowej odbudowy konieczny jest wybór określonych priorytetów w sferach najbardziej dotkniętych epidemią i dlatego też skupiamy się na tym, co w tej chwili w Polsce najważniejsze, jak: innowacyjna, niskoemisyjna gospodarka, naprawa systemu opieki zdrowotnej, odejście od paliw kopalnych czy zapewnienie lepszej jakości powietrza. Wierzymy, że zielona odbudowa Polski jest wyzwaniem nie tylko dla administracji państwowej, ale i dla sektora prywatnego. Dlatego nasz Plan zawiera dużo konkretnych postulatów, które wspomogą rozwój zielonej przedsiębiorczości. Ponadto, dla wielu z opisanych tu projektów możliwe będzie pozyskanie wsparcia z programów unijnych wspomagających walkę z globalnym ociepleniem i rozwój zielonej gospodarki. Zawarte w tym dokumencie propozycje stanowią uzupełnienie naszego programu, a ich realizacja jest konieczna dla zapewnienia Polsce, jej mieszkańcom i mieszkańcom, lepszych warunków do życia, w bardziej zielonym, nowoczesnym i przyjaznym kraju.

STRESZCZENIE

Zielony Plan Odbudowy (ZPO) to odpowiedź na wyzwania, które stoją przed Polską na skutek pandemii COVID-19 oraz z powodu przybierających na sile zmian klimatu. Jest to program naprawy tego, co w Polsce nie działa albo działa niewystarczająco dobrze i co chcemy ulepszyć. Nasze propozycje podzieliliśmy na trzy obszary, Filary Zielonej Odbudowy: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-klimatyczny. W ramach każdego z filarów opracowaliśmy szereg reform, inwestycji i systemów wsparcia, które unowocześnią polską gospodarkę i sprawią, że stanie się bardziej zielona, poprawią jakość życia mieszkanki i mieszkańców naszego kraju oraz pomogą zapobiec grożącej nam wszystkim katastrofie klimatycznej.

W ramach filaru gospodarczego, będziemy pracować nad przygotowaniem miernika rozwoju społeczeństwa, który lepiej będzie uwzględniał wymiar społeczny i ekologiczny niż używany wciąż powszechnie Produkt Krajowy Brutto (PKB). Pozwoli to stawiać trafniejsze diagnozy problemów gospodarczych i kompleksowo je rozwiązywać. Poprzez wsparcie dla zielonej przedsiębiorczości oraz szybszej cyfryzacji sprawimy, że polska gospodarka stanie się bardziej innowacyjna, a jednocześnie inicjatywy, takie jak Zielone Strefy Odnowy Gospodarczej, wspomogą obszary narażone na utratę miejsc pracy. Przemodelujemy polski system podatkowy na bardziej progresywny, a jednocześnie nastawiony na rozwój zielonych technologii dzięki systemowi ulg i zwolnień.

W obszarze polityki społecznej naszym głównym priorytetem będzie naprawa służby zdrowia oraz działania nakierowane na poprawę wskaźników wyleczalności i lepsze przygotowanie do zarządzania w sytuacjach kryzysowych, takich jak pandemia. Widzimy też, jak COVID-19 obnażył po raz kolejny konieczność dalszej walki o równouprawnienie kobiet, szczególnie na rynku pracy, na którym ich sytuacja pogorszyła się bardziej niż mężczyźni. Nasz Zielony Plan Odbudowy zawiera szereg propozycji, od kwot na stanowiskach menedżerskich po rozwój infrastruktury opieki nad dziećmi, aby ten stan rzeczy zmienić. Przeprowadzimy też daleko idące zmiany w systemie edukacji, tak aby wyposażyć nowe pokolenie w wiedzę i umiejętności niezbędne w obliczu wyzwań klimatycznych oraz technologicznych. W tym celu zwiększymy autonomię szkół, dostosujemy program nauczania do współczesnych wymogów oraz poprawimy dostępność opieki przedszkolnej.

W zakresie ochrony klimatu i środowiska, proponujemy prawdziwą zieloną transformację energetyczną: znaczne obniżenie emisji gazów cieplarnianych, rozbudowę systemu odnawialnych źródeł energii oraz wsparcie dla rozproszonych systemów jej produkcji. Polepszymy też jakość powietrza, poprawiając efektywność energetyczną budynków, przyspieszając elektryfikację ciepłownictwa oraz likwidując ubóstwo energetyczne. Obniżymy emisyjność transportu, czyniąc go bardziej zrównoważonym m.in. poprzez elektryfikację transportu drogowego oraz modernizację systemu transportu publicznego, tak aby służyły mieszkańcom i mieszkankom zarówno dużych, jak i małych miejscowości.

ZIELONA GOSPODARKA

Rozwój gospodarczy i społeczny z poszanowaniem planety

Miernik zwany Produktem Krajowym Brutto (PKB) został stworzony prawie 100 lat temu i obecnie nie stanowi już odpowiedniej miary rozwoju. Odzwierciedla pozytywną wartość nowo produkowanych samochodów, ale nie uwzględnia emisji szkodliwych gazów powstałych w procesie produkcji i w trakcie użytkowania aut. Zniszczenie środowiska, takie jak wycinki lasów czy zatrucia rzek i gleby powstające w procesie budowy nowych inwestycji, również nie są w żaden sposób odzwierciedlane w Produkcie Krajowym Brutto.

W obliczu stojących przed ludzkością wyzwań społecznych i klimatycznych, aby realnie poprawić jakość życia, konieczne jest przełamanie tego dyktatu, monopolu PKB. Dlatego postulujemy rozpoczęcie prac nad skonstruowaniem holistycznego indeksu rozwoju gospodarczo-społeczno-ekologicznego skrojonego na miarę rzeczywistych potrzeb.

Zmiana pojmowania i mierzenia rozwoju jest milowym krokiem, ale wobec nieustannie rosnącej produkcji i konsumpcji musimy pójść jeszcze dalej. Dominującą do tej pory polityczną narracją są obietnice „zielonego wzrostu”, gdzie zakłada się uzyskanie w ciągu kilkudziesięciu lat tzw. całkowitego i stałego oddzielenia wzrostu gospodarczego od wpływu na środowisko.

Kluczowym ma tu być skok technologiczny: większość modeli zmian klimatu zakłada duży udział tzw. negatywnych emisji, czyli wychwytu i składowania dwutlenku węgla pod ziemią.

Niestety, technologia ta nie została dotychczas nigdzie zastosowana na większą skalę, a jej wydajność oraz przydatność nie została w żaden sposób zweryfikowana. Brak jest dowodów na możliwość całkowitego i stałego oddzielenia wzrostu gospodarczego od wpływu na środowisko tak, by powstrzymać katastrofę.

Nawet przy intensywnym wdrażaniu nowych, zielonych technologii nie jest możliwe utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju z jednoczesnym powstrzymaniem katastroficznego wzrostu średniej temperatury Ziemi o ponad 2°C. Konieczne jest stopniowe przechodzenie do fazy post-wzrostu, czyli ograniczenia konsumpcji i produkcji, przy zachowaniu dobrej jakości życia w zmieniającym się świecie.

NASZ ZIELONY PLAN

● Odejście od wskaźnika PKB jako głównego wyznacznika rozwoju i paradygmatu nieustannego wzrostu

– Wprowadzimy do powszechnej świadomości mierniki rozwoju ekologicznego, uwzględniające jakość powietrza, bioróżnorodność, dostęp do wody pitnej czy poziom emisji gazów cieplarnianych oraz wymiary rozwoju kluczowe dla dobrobytu współczesnych społeczeństw, m.in. przewidywaną długość życia, nierówności dochodowe i majątkowe czy poziom ubóstwa.

– Opracujemy odpowiedni miernik. Mamy się na czym wzorować, bo istnieją już wskaźniki rzetelnie mierzące rozwój ekologiczny i społeczny, choć nie miały do niedawna szerszego, praktycznego zastosowania. W ostatnich latach to się zmienia i tak np. Nowa Zelandia stosuje Ramę Standardów Życiowych (Living Standards Framework). LSF bierze pod uwagę aż kilkadziesiąt zmiennych: od poziomu samotności osób badanych, ich zaufania do instytucji państwowych, poprzez jakość wody, powietrza, zdrowie psychiczne, poziom bezpieczeństwa finansowego, aż po zadowolenie z życia rodzinnego czy pracy.

● Stopniowe przechodzenie do fazy post-wzrostu przy zachowaniu ciągłej poprawy jakości życia

– Wypracujemy odpowiedni model rozwoju. Porównanie Europy z USA pokazuje, że można mieć niższy poziom PKB, a jednocześnie wyższą jakość życia mierzoną np. dostępem do opieki zdrowotnej i jej jakością czy długością życia.

– Będziemy działać na rzecz modernizacji i zazielenienia naszej gospodarki oraz poprawy warunków życia najuboższych. To, z jednej strony, oddali od nas widmo katastrofy klimatycznej, a z drugiej – pozwoli na rzeczywisty postęp i rozwój społeczny.

Innowacyjna gospodarka

Jednym z kluczowych sposobów na wyjście z kryzysu tak ogromnego, jak zmiana klimatu, są inwestycje w badania i rozwijanie przełomowych innowacji technologicznych w zakresie czystej energii i technologii niskoemisyjnych. Będzie to wymagało wysiłków na rzecz ograniczenia ryzyka inwestycyjnego dla podmiotów sektora prywatnego, jak również poprawy warunków współpracy pomiędzy ośrodkami badawczymi i biznesem.

Od czasu rewolucji przemysłowej przełomowe innowacje tworzyły miejsca pracy, zwiększały jakość życia i otwierały nowe możliwości inwestowania. W przypadku zmiany klimatu intensyfikacja postępu technologicznego może uratować ludzkość, przyspieszając również nasze, polskie wysiłki na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. W naszej opinii, radykalna innowacja będzie absolutnie niezbędna do pomyślnego przejścia na gospodarkę zieloną i inkluzywną, czyli taką, gdzie wszyscy są możliwie suwerenni i równoprawni, połączeni bardziej więziami partnerstwa niż hierarchii. Aby wprowadzić te rozwiązania na dużą skalę, musimy przekazać więcej środków finansowych we właściwe ręce. Musimy również zachęcać branżę do większej kreatywności i poszukiwania rozwiązań przełomowych.

W Polsce, z uwagi na konieczność drastycznego i szybkiego ograniczenia emisji, konieczny jest jak najszybszy postęp technologiczny. Tylko siedem z czterdziestu pięciu technologii i sektorów energetycznych jest zgodnych z globalnymi zobowiązaniami z klimatycznego Porozumienia Paryskiego z 2015 roku. Dlatego kluczową kwestią jest trafne ukierunkowanie zasobów państwowych i przedsiębiorstw prywatnych w dziedzinach, gdzie innowacja może mieć największe przełożenie na poprawę sytuacji klimatycznej. Biorąc pod uwagę zacofanie technologiczne Polski w zakresie czystych źródeł energii czy efektywności energetycznej, postęp klimatyczny i poprawa sytuacji ekonomicznej po kryzysie COVID-19 nie wykluczają się wzajemnie.

Dobrze zaprojektowany program naprawczy, wykorzystujący zastrzyk finansowy z pakietów stymulacyjnych, może nie tylko poprawić wskaźniki rozwoju społecznego, stworzyć miejsca pracy i obniżyć emisje w bliskiej perspektywie, ale daje szansę przekształcenia polskiej gospodarki i oparcia jej w dużo większym stopniu na innowacyjnych, zielonych technologiach.

NASZ ZIELONY PLAN

● 3% PKB na badania i rozwój oraz uwzględnianie warunków środowiskowych i ekologicznych w planach rozwoju

– Stworzymy zachęty podatkowe dla polskich przedsiębiorstw inwestujących w zielone innowacje i technologie, np. wyższy mnożnik dla odpisów podatkowych od wydatków na badania i rozwój.

– Ustanowimy granty dla instytucji publicznych i prywatnych na badania naukowe mające na celu tworzenie innowacyjnych rozwiązań i produktów przyczyniających się do przestawienia gospodarki na bardziej produktywną, a przy tym zieloną i zgodną z koncepcją gospodarki o obiegu zamkniętym (*circular economy*).

– Utworzymy Zielone Strefy Odnowy Gospodarczej w regionach z wygasającym przemysłem węglowym (dostęp do wspólnej infrastruktury, parki technologiczne, specjalne warunki prowadzenia działalności oraz udział w programach Sprawiedliwej Transformacji).

● Zielona cyfryzacja sfery publicznej

– Będziemy inwestować w klimatycznie neutralne centra danych zasilane wyłącznie energią ze źródeł odnawialnych.

– Udzielimy wsparcia dla systemów kalkulacji śladu węglowego aktywności cyfrowej i stworzymy zachęty dla dostawców internetu i usług cyfrowych, aby zmniejszali emisyjność produktów i usług.

● Administracja publiczna całkowicie bezpapierowa do 2025 roku, a do 2030 roku neutralna klimatycznie

– Będziemy wspierać wykorzystanie chmur obliczeniowych oraz sztucznej inteligencji w celu optymalizacji pracy administracji publicznej oraz radykalnego zwiększenia szybkości załatwiania spraw urzędowych.

● Stworzenie gospodarczego ekosystemu korzystnego dla zielonych innowacyjnych przedsiębiorstw (start-upów)

– Ograniczymy formalności dla nowych przedsiębiorstw. Wprowadzimy zachęty podatkowe i administracyjne dla zakładania zielonych start-upów oraz stworzymy agencje promujące zieloną przedsiębiorczość i pomagające w znalezieniu prywatnych inwestorów.

– Ustanowimy zachęty dla uniwersytetów i placówek edukacyjnych do powiększania oferty edukacyjnej dla kierunków inżynierskich, biotechnologicznych oraz informatycznych ukierunkowanych na rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz innych powiązanych dziedzin.

– Będziemy ustanawiać granty oraz niskoprocentowane kredyty dla zielonych przedsiębiorców na rozwój działalności gospodarczej.

● Stworzenie Zielonych Rynków Finansowych

- Wyodrębnimy kategorię zielonych inwestycji, które będą korzystały z niższego opodatkowania od zysków kapitałowych.
- Będziemy promować system oznakowania dla produktów finansowych, który informował będzie inwestorów o zgodności instrumentu z celami klimatycznymi.
- Pobudzimy rozwój zielonych inwestycji (spełniających kryteria taksonomii Unii Europejskiej) poprzez publiczne poręczenia kredytowe oraz gwarancje.
- Stworzymy zielone obligacje, z których środki przeznaczone będą na inwestycje obniżające emisyjność gospodarki.

● Najnowsze technologie cyfrowe w kluczowych sektorach gospodarki

– Będziemy promować nowe, postępowe rozwiązania:

W energetyce – sztuczna inteligencja (AI), internet rzeczy, technologia *blockchain* znacznie ułatwią udział przedsiębiorstw w mechanizmie handlu emisjami (ETS). Inteligentne liczniki i inteligentne sieci umożliwią efektywne zarządzanie i dystrybucję zdecentralizowanych, odnawialnych źródeł energii, takich jak energia słoneczna, wiatrowa i czysty (zielony) wodór, czyli wodór otrzymywany w procesie wykorzystującym energię z OZE w sposób zgodny z unijną strategią na rzecz Europy neutralnej dla klimatu.

W transporcie – elektryfikacja transportu drogowego, stworzenie infrastruktury dla mobilności jako usługi (przejście od własności samochodu, do jego wykorzystywania według potrzeb, szczególnie w ośrodkach miejskich).

W budownictwie – dofinansowanie do inteligentnych liczników i pomp ciepła.

W rolnictwie – szkolenia i dofinansowanie dla rolników chcących skorzystać ze wspomaganego komputerowo precyzyjnego rolnictwa (*precision farming*), internetu rzeczy czy sztucznej inteligencji do optymalizacji działalności rolnej i zmniejszenia jej śladu węglowego (analizy predykcyjne, dostosowanie do warunków pogodowych).

Otoczenie regulacyjne, system podatkowy, inwestycje

W ramach przestawiania polskiej gospodarki na nowe tory niezbędne jest zapewnienie większej stabilności i przewidywalności otoczenia regulacyjnego, tak by umożliwić optymalną alokację zasobów. Nasz kraj boryka się z niskim poziomem inwestycji prywatnych. W obliczu wyzwań klimatycznych, kluczowy jest postęp w dziedzinie OZE, magazynów energii czy energooszczędności. Dla osiągnięcia tych celów konieczna jest stabilność otoczenia regulacyjnego, pozwalająca zarówno inwestorom prywatnym, jak i publicznym, na alokację kapitału w sposób, który zapewni długoterminowe powodzenie inwestycji. W obszarze zielonych technologii wsparcie państwa jest często niezbędne na ich początkowym etapie.

Polski system podatkowy jest obecnie wysoce regresywny: najbardziej obciąża osoby o niskich dochodach, czyli zarabiające poniżej mediany (ok. 3 tys. zł. „na rękę”), ponieważ wszystkie zsumowane obciążenia podatkowe (podatek dochodowy, obowiązkowe składki, zwolnienia ze składek lub możliwość płacenia ryczałtem), maleją wraz ze wzrostem dochodów. Bardzo wysokie opodatkowanie niskich płac – ewenement na skalę Europy – ma niszczący wpływ na jakość zatrudnienia i całe życie społeczne. Uderza w osoby najłabsze na rynku pracy, mające niskie kwalifikacje. Z powodu aż 40-procentowego obciążenia ich pensji tzw. biedni pracujący dostają część pieniędzy „pod stołem” albo są wypychani na umowy cywilnoprawne, podczas gdy właściwą formą zatrudnienia powinna być umowa o pracę na czas nieokreślony, tak jak w większości państw Unii Europejskiej.

Inne wyraźne problemy to sytuacja młodych, którzy bardzo często mają słabą pozycję negocjacyjną wobec pracodawcy oraz powszechne nienadążanie ludzi za zmieniającymi się wymogami rynku pracy.

NASZ ZIELONY PLAN

● System podatkowy, który zachęci do zwiększania nakładów na bardziej zielone rozwiązania, zniechęcając równocześnie do działalności wysokoemisyjnej

- Stworzymy zachęty fiskalne dla szeroko rozumianych zielonych inwestycji poprzez zwolnienia podatkowe, system ulg i odliczeń szczególnie na wczesnych etapach, gdzie koszty finansowania są najwyższe.
- Obniżymy stawki podatku VAT na produkty i usługi powodujące zmniejszenie emisyjności, jak panele fotowoltaiczne, pompy ciepła, materiały izolacyjne i usługi związane z ich montażem.
- Zwiększymy opodatkowanie działalności wysokoemisyjnej oraz zanieczyszczającej środowisko, aby zrównoważyć utratę przychodów z tytułu ulg na zielone inwestycje oraz wspierać ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Chodzi zwłaszcza o działalność opartą na spalaniu paliw kopalnych (podatki emisyjne od samochodów o wysokiej pojemności silnika czy od paliw lotniczych).

● Poprawa progresywności systemu podatkowego, przesunięcie ciężaru opodatkowania z pracy na kapitał

- Zmniejszymy opodatkowanie pracy najniższej zarabiających (wyższa kwota wolna od podatku) przy jednoczesnym zwiększeniu opodatkowania kapitału, szczególnie tego o mniej produktywnym charakterze (podatek katastralny w przypadku kilku nieruchomości, wyższe stawki podatku od spadków i darowizn), w szczególności gdy w mniejszym stopniu przyczynia się do postępu technologicznego czy zielonego rozwoju.
- Poprawimy progresję podatkową za pomocą wyższych progów podatkowych dla najlepiej zarabiających, w tym świadczących usługi w oparciu o samozatrudnienie, które często z powodu korzyści rozliczania się ryczałtem maskuje stosunek pracy.
- Powiążemy poziom opodatkowania z poziomem konsumpcji: im większa konsumpcja, zwłaszcza dóbr luksusowych, o wysokim śladzie węglowym, tym wyższe obciążenia podatkowe, z których dochody przeznaczone będą na inicjatywy proekologiczne i ograniczające emisje.
- Wprowadzimy korzystniejsze zasady opodatkowania dla osób młodych, dopiero zaczynających pracę zawodową i często nieposiadających kapitału, np. wyższe kwoty wolne od podatku czy lepsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na początkowym etapie.

● **Bardziej przejrzysty i przewidywalny system stanowienia prawa oraz lepsza współpraca pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym**

- Ułatwimy udział strony społecznej w procesie stanowienia prawa poprzez szeroki program konsultacji publicznych, zwłaszcza dla przepisów o dużym wpływie na funkcjonowanie państwa i społeczeństwa, czyli np. w przedmiocie przeciwdziałania zmianom klimatu.
- Ulepszymy i usprawnimy system Oceny Skutków Regulacji (OSR) proponowanych aktów prawnych, tak aby lepiej przewidywać ich efekty i umożliwić stronie społecznej lepsze zrozumienie planowanych zmian.
- Stworzymy platformę dialogu społecznego skierowaną na potrzeby najmłodszych pracowników i pracowniczek, która pozwoli na lepsze dopasowanie podaży i popytu na rynku pracy poprzez uwzględnienie głosu młodego pokolenia.

● **Spółeczeństwo wyposażone w odpowiednie kompetencje i umiejętności, dzięki którym łatwiej przystosuje się do nowych realiów, w tym rynku pracy**

- Opracujemy współfinansowane przez państwo programy nabywania nowych umiejętności zawodowych, przekwalifikowania oraz dokształcania poprzez wprowadzanie programów edukacji zawodowej o profilu dopasowanym do potrzeb rynku pracy.
- Szczególny nacisk położymy na rozwój kompetencji cyfrowych, aby z jednej strony ułatwić nabywanie umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w coraz bardziej skomplikowanej technologicznie rzeczywistości, a z drugiej walczyć z wykluczeniem cyfrowym.
- Utworzymy system zachęt finansowych dla pracodawców i pracodawczyń, aby więcej inwestowali w rozwój kompetencji i umiejętności załogi. To wpłynie pozytywnie na wydajność pracy, a jednocześnie ułatwi pracownikom i pracowniczkom adaptację do zmieniających się wymogów zatrudnienia.
- Aby ułatwić adaptację do dynamicznie zmieniających się warunków na rynku pracy, będziemy wspierać kształcenie zawodowe na różnych etapach kariery, przy udziale zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego.

ROZWÓJ I RÓWNOWAGA SPOŁECZNA

System opieki zdrowotnej

Polska służba zdrowia przechodziła poważny kryzys jeszcze przed pandemią: ciągły deficyt personelu, pieniędzy i pomysłów na naprawę źle funkcjonującego systemu opieki zdrowotnej. Szacuje się, że w Polsce brakuje obecnie kilkudziesięciu tysięcy lekarzy. Stale rośnie średnia ich wieku. Obecnie wynosi 50, a wśród lekarzy specjalistów 54 lata. Prócz tego niemal 1/5 lekarzy to emeryci.

Polska zajmuje trzecie miejsce od końca w Unii Europejskiej w kwestii poziomu wydatków (publicznych i prywatnych) na służbę zdrowia. Widać to nawet w kluczowych dziedzinach: na 101 terapii lekowych stosowanych w Unii przy najbardziej złośliwych nowotworach aż 44 nie są dostępne dla polskich pacjentów. Gdybyśmy mieli do dyspozycji te same leki, udałoby się co roku ocalić życie 30 tys. osób.

COVID-19 unaoczniał i spotęgował wyzwania służby zdrowia. Ale koniec pandemii nie będzie wcale oznaczał powrotu do status quo. Biorąc pod uwagę, że starzenie się społeczeństwa, coraz bardziej powszechne choroby przewlekłe oraz nowoczesne terapie wymagają dalszego gwałtownego wzrostu wydatków na opiekę zdrowotną, NFZ staje w obliczu ogromnej presji finansowej.

Stopniowe i powolne reformy służby zdrowia są niewystarczające. Zamiast tego potrzebne będą transformacyjne zmiany, o które apelują pacjenci, personel medyczny i naukowcy.

NASZ ZIELONY PLAN

● **Stopniowe podwyższenie nakładów na system ochrony zdrowia z obecnego 5,3% PKB do co najmniej 7,5% PKB do końca 2025 roku**

– Wprowadzimy dodatkowe źródła finansowania służby zdrowia, w tym m.in. poprzez dedykowane finansowanie z podatku od zysków kapitałowych (zwiększenie obciążeń podatkowych w przypadku inwestycji w projekty wysokoemisyjne czy szkodliwe dla środowiska).

– Przypiszemy do konkretnych celów w ramach ochrony zdrowia część dochodów z danin publicznych, nakładanych na produkty o udowodnionym szkodliwym działaniu na zdrowie (papierosy, alkohol, cukier), lub o wysokim śladzie węglowym (wołowina).

● **Osiągnięcie wskaźników długości i jakości życia oraz wyleczalności z powodu chorób nowotworowych i sercowo-naczyniowych co najmniej na poziomie średniej UE, nie później niż do 2030 roku**

– Zrewidujemy i zoptymalizujemy koszyk świadczeń refundowanych oraz będziemy promować wykorzystanie leków generycznych i biopodobnych od pierwszego dnia dostępności.

– Upowszechnimy wspólne dla krajów Unii Europejskiej negocjacje cen świadczeń i leków z firmami farmaceutycznymi.

– Zniesiemy monopol NFZ na kontrakty w służbie zdrowia i pobudzimy konkurencję na rynku dostawców ubezpieczeń zdrowotnych, na wzór rozwiązań w Niemczech, czy Belgii (stworzenie systemu, gdzie ubezpieczyciele publiczni i prywatni mogą konkurować ze sobą jakością świadczeń, prostotą obsługi oraz dodatkowym zakresem ubezpieczeń).

– Wprowadzimy korzystne zachęty podatkowe dla firm, oferujących pracownikom zwiększone zabezpieczenie medyczne, przy równoczesnym wprowadzeniu zasady, że 30% przychodów z tych dodatkowych świadczeń kierowane będzie do publicznych placówek służby zdrowia. Będzie to forma promocji ubezpieczeń dodatkowych wśród pracodawców.

– Będziemy regularnie uaktualniać listę szczepień obowiązkowych w oparciu o najnowszy stan wiedzy naukowej.

– Spowodujemy, że obowiązkowe staną się szczepienia na COVID-19 (przy braku przeciwwskazań medycznych).

– Wprowadzimy promocję inicjatyw prozdrowotnych w środowisku pracy, a zwłaszcza aktywności fizycznej: godzinę aktywności fizycznej w ramach czasu pracy, refundację 50% kosztów karnetów na zajęcia sportowe dla pracowników, wsparcie dla samorządów kierowane na inwestycje w ogólnodostępną infrastrukturę sportową.

– Zadbamy o zbilansowaną dietę w żłobkach, przedszkolach i szkołach, we współpracy z polskimi rolnikami: preferencyjne kryteria w zamówieniach publicznych dla dostawców lokalnych, zakaz sprzedaży fast foodów oraz napojów wysokocukrowych na terenie placówek szkolnych, obowiązek konsultacji z dietetykami dla wszystkich placówek wyposażonych w stołówki, wprowadzenie obowiązku informowania o jadłospisie i składnikach serwowanych posiłków.

● **Zmniejszenie czasu oczekiwania na świadczenia gwarantowane do średniej UE we wszystkich dziedzinach opieki, priorytetowo w kardiologii, onkologii, psychiatrii – szczególnie dziecięcej – oraz w okulistyce**

- Będziemy wspierać jak najszybszą cyfryzację służby zdrowia, dążąc do ułatwienia dostępu dla pacjentów oraz poprawy proporcji czasu pomiędzy leczeniem a czynnościami biurokratycznymi lekarzy.
- Uregulujemy kryteria stosowania teleporad przez określenie zakresu świadczeń, gdzie mogą być stosowane i umożliwienie pacjentom wyboru pomiędzy teleporadą a fizyczną wizytą.
- Wprowadzimy limit czasu oczekiwania, po którym państwo pomagając będzie w organizacji opieki za granicą lub prywatnie, zapewniając refundację świadczenia, na wzór rozwiązań europejskich.

● **Zwiększenie o 30% wskaźnika lekarzy i pielęgniarek na osobę do końca 2030 oraz o 50% do końca 2050 roku. Osiągnięcie przynajmniej średniej UE w dostępie do lekarzy specjalistów**

- Powiążemy podwyżki dla personelu medycznego w publicznych placówkach służby zdrowia ze wzrostem średniej płacy krajowej.
- Zwiększymy liczbę studentów medycyny i pielęgniarstwa poprzez stworzenie zachęt finansowych dla uniwersytetów do otwierania oraz poszerzania kierunków medycznych.
- Zwiększymy liczbę miejsc na rezydenturach dla studentów, ponieważ częstym powodem zmiany uniwersytetu na zagranicę jest brak możliwości wybrania swojej specjalizacji.
- Wprowadzimy uproszczoną procedurę wizową dla pracowników personelu medycznego z zagranicy oraz darmowe kursy języka polskiego dla imigrantów posiadających wykształcenie medyczne. Uregulujemy kwestię międzynarodowego uznawania dyplomów medycznych.

● **Zabezpieczenia miejsc opieki długoterminowej i geriatryi poprzez osiągnięcie średnich wskaźników Unii Europejskiej do 2030 roku**

- Wprowadzimy powszechne ubezpieczenie pielęgnacyjno-opiekuńcze, pokrywane przez państwo i pracodawcę, które pozwoli na poprawę opieki długoterminowej i domowej nad osobami starszymi, niesamodzielnymi bądź obłożnie chorymi.
- Zasilimy budżety samorządów lokalnych z wyżej wymienionej składki w celu budowy i rozwoju placówek opiekuńczych.

● Wsparcie innowacji medycznych i farmaceutycznych

– Zwiększymy finansowanie publicznych badań w dziedzinach farmakologii, biotechnologii i medycznej cyfryzacji.

– Stworzymy publiczno-prywatne partnerstwo oraz zachęty dla przemysłu do badań w zakresie najbardziej obiecujących innowacji medycznych, m.in.: terapii genowej i inżynierii genetycznej w dziedzinie onkologii i chorób rzadkich, oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe, wykorzystania sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego (*deep learning*) w świadczeniach zdrowotnych, innowacyjnych terapii dla chorób neurodegradacyjnych, szczepień z wykorzystaniem technologii mRNA.

– Stworzymy specjalne strefy ekonomiczne dla innowacyjnych start-upów z sektora służby zdrowia, odpowiadających na jej priorytetowe wyzwania.

● Lepsze przygotowanie na następną pandemię oraz ograniczenie ryzyka ich wystąpienia

– Zbudujemy system rezerw krytycznych zasobów medycznych, we współpracy z samorządami.

– Wdrożymy system regularnej analizy ryzyka i uaktualniania planów działania w sytuacjach kryzysowych.

– Wprowadzimy wyższe standardy higieny i żywienia w hodowli przemysłowej, dla zmniejszenia drogi przenoszenia wirusów ze zwierząt hodowlanych na człowieka.

Odbudowa w perspektywie feministycznej

Wpływ pandemii na sytuację zawodową kobiet był dramatyczny. W skali światowej około 40% pracujących kobiet jest zatrudnionych w najbardziej dotkniętych skutkami COVID-19 branżach, takich jak: turystyka, handel, rozrywka, gastronomia. W 2020 roku kobiety częściej niż mężczyźni traciły pracę oraz bardziej obniżyło się ich wynagrodzenie. W Polsce spadek płac kobiet wyniósł 6,2%, podczas gdy mężczyzn jedynie 3,8%. Ciężkie lub niskopłatne zawody, takie jak: pielęgniarki, opiekunki osób starszych czy innych osób zależnych, w tym z niepełnosprawnościami, wykazują się wysokim stopniem sfeminizowania. Równocześnie te właśnie grupy stały w pierwszej linii frontu walki z koronawirusem i jego skutkami.

Od początku lockdownu, czyli od marca 2020 roku, w ciągu zaledwie miesiąca o 30% wzrosła przemoc seksualna lub fizyczna, najczęściej ze strony własnego partnera.

Ponieważ 75% prac domowych, w tym opiekuńczych, jest wykonywanych przez kobiety, pracowały one w warunkach pandemicznych średnio o 15 godzin tygodniowo więcej niż mężczyźni, łącząc pracę zdalną z przyrządzaniem posiłków i pomocą dzieciom w nauce.

To wszystko miało wpływ na poczucie wartości i sprawczości: 76% Polek uważa, że pandemia negatywnie wpłynęła na ich życie, a mniej więcej trzy czwarte obawia się o dalszy rozwój swojej drogi zawodowej.

NASZ ZIELONY PLAN

● Budowa lepszego modelu społecznego i bezpiecznego dla kobiet środowiska, zwłaszcza w miejscu pracy

- Zajmiemy się promocją edukacji równościowej już od wczesnych etapów kształcenia.
- Będziemy dbali o podnoszenie świadomości aspektów równościowych zatrudnienia poprzez system szkoleń dla pracownic i pracowników.
- Utrzymamy w mocy istniejące przepisy i traktaty broniące praw kobiet, jak *Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej* (tzw. Konwencja Stambulska), jak również opracujemy nowe regulacje, dotyczące praw kobiet do samodzielnego decydowania o sobie i swoim ciele.
- Wprowadzimy darmowe produkty higieny intymnej, jak: podpaski, tampony, kubki menstruacyjne w szkołach i w instytucjach publicznych.
- Zagwarantujemy kobietom dostęp do darmowych środków antykoncepcyjnych i do legalnej aborcji, zarówno jako usługi medycznej, jak farmakologicznej.
- Zadbamy o tworzenie ośrodków dla izolowania sprawców przemocy domowej, aby zapobiegać sytuacjom, gdzie to osoba prześladowana, a nie oprawca, musi opuszczać dom.
- Zwiększymy finansowanie instytucji pomocy społecznej dla ofiar przemocy ze względu na płeć, w tym podniesiemy płace dla osób zajmujących się taką pomocą.

● Budowa partnerskiego modelu ekonomicznego

- Będziemy wspierać przeciwdziałanie przemocy ekonomicznej, która często związana jest z brakiem dochodów kobiet zajmujących się domem i dziećmi, m.in. poprzez aktywizację zawodową. Tym bardziej, że obecność kobiet na rynku pracy jest niezwykle ważna dla gospodarki.
- Zaakcentujemy kwestię nieodpłatnej pracy kobiet: będziemy wspierać rozwój infrastruktury społecznej, która przesunęłaby obowiązki opiekuńcze kobiet na państwo, dając im tym samym możliwość samorealizacji i lepszego uczestnictwa w rynku pracy. Wprowadzimy rozwiązania ułatwiające łączenie pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi, np. poprzez możliwość łączenia urlopu rodzicielskiego z pracą w niepełnym wymiarze (elastyczny czas pracy) czy finansowanie składek na ubezpieczenie społeczne.
- Zarządzimy wspomaganie przez państwo zawodów opiekuńczych poprzez dofinansowanie ubezpieczeń społecznych w pełnym wymiarze czasu pracy. Wprowadzimy obowiązek legalnego zatrudniania opiekunek dziecięcych, opiekunek i opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnościami. Asystent osoby z niepełnosprawnością stanie się pełnoprawnym zawodem.
- Na najwyższych stanowiskach w spółkach skarbu państwa będziemy wymagać parytetu 50%.

● Tworzenie neutralnego płciowo rynku pracy

- Będziemy wyrównywać lukę płacową – szacuje się, że wynosi ona w Polsce obecnie ok. 20%.
- Zadbamy o poprawę warunków pracy i płacy w sektorach sfeminizowanych, jak służba zdrowia, pomoc społeczna czy edukacja.
- Będziemy przeciwdziałać szeroko pojętej segregacji zawodowej.
- Doprowadzimy do zrównania praw i obowiązków rodziców, tak aby osoby w wieku rozrodczym nie były dyskryminowane przez pracodawców np. wprowadzając wydłużony, pełnopłatny urlop rodzicielski, w sytuacji kiedy drugi rodzic też bierze urlop.

● Feministyczna odbudowa – więcej kobiet u władzy

- Zarządzimy obowiązkowy „suwak” na listach wyborczych, co najmniej w pierwszych dziesiątkach nazwisk. Tylko w ten sposób można wyrównać szanse kobiet, jeśli chodzi o pozycję startową. Od miejsca na liście zależy w dużej mierze osiągnięcie sukcesu wyborczego.
- Uzależnimy dotację podmiotową dla komitetów wyborczych, tzw. zwrot wydatków na kampanię, od spełnienia warunku odpowiedniej ilości kobiet na pierwszych miejscach na listach wyborczych oraz w okręgach do Senatu RP. Jest to system stosowany z sukcesem w Irlandii. Dotyczy to również zasad rejestracji kandydata lub kandydatki na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

System edukacyjny

System oświaty jest jednym z podstawowych elementów funkcjonowania społeczeństwa, od którego jakości zależy przyszły kształt gospodarki i państwa, a także dobrobyt i szczęście obywateli. Dlatego edukacja jako siła napędowa wszystkich obszarów życia społecznego jest wspólną sprawą wszystkich pokoleń, a zmiany w edukacji powinny być rezultatem obywatelskiego porozumienia, opierać się na wynikach badań naukowych i przewidywanych zmian w przyszłości. Przedszkola i szkoły powinny stwarzać warunki do przeżywania pogodnego i twórczego rozwoju, nauki współpracy, ujawniania i wykorzystywania potencjału oraz poznania wartości, które pozwalają być dobrym człowiekiem i obywatelem.

Wydarzenia z okresu pandemii dały nowy impuls do przemyślenia obecnych, często przestarzałych sposobów kształcenia oraz do refleksji nad rolą technologii w edukacji i dróg pozyskiwania wiedzy przez dzieci i młodzież.

Podstawy wiedzy np. biologicznej przekazywanej w szkołach są niezwykle istotne społecznie, co widoczne jest chociażby ostatnio w debacie na temat skuteczności i celowości szczepień przeciw COVID-19.

Chcemy wykorzystać ten przełomowy moment do wprowadzenia takiego systemu edukacyjnego, który ułatwi młodemu pokoleniu funkcjonowanie w coraz szybciej zmieniającym się świecie. Przyczyny zmian to nowe technologie, ale również zmiana klimatu. W miarę upływu czasu, jaki nam pozostał do zapobieżenia klimatycznej katastrofie, coraz bardziej istotne będzie nauczanie ułatwiające zrozumienie tego zjawiska i propagujące aktywne, skuteczne sposoby przeciwdziałania.

NASZ ZIELONY PLAN

● Ograniczenie wpływu ministerstwa na program i pracę szkół

– Zainicjujemy powołanie Instytutu Edukacji, niezależnej i autonomicznej jednostki eksperckiej, której zadaniem będzie przygotowanie strategii zmian w polskiej oświacie, opracowanie reformy programowej i systemu pracy, podjęcie współpracy z podobnymi zagranicznymi placówkami, prowadzenie wymiany wiedzy i doświadczeń, śledzenie trendów edukacyjnych. Będzie to instytucja odpowiedzialna nie przed ministrem, a przed parlamentem.

– Przekształcimy kuratoria oświaty w sieć instytucji wsparcia pedagogicznego, niezależnych od ministerstwa.

● Wprowadzenie neutralności światopoglądowej w systemie edukacji

– Wprowadzimy zasadę neutralności światopoglądowej w polskim systemie edukacyjnym poprzez przekazanie funkcji tworzenia podstaw programowych do Instytutu Edukacji, będącego jednostką niezależną od wszelkich indoktrynacji religijnych i wpływów politycznych. Będziemy dążyć do wyprowadzenia lekcji religii ze szkół.

● Podniesienie jakości kształcenia poprzez przystosowanie metod i programu nauczania do wyzwań współczesności

– Będziemy promować odejście od edukacji transmisyjnej (podawczej) na rzecz tworzenia przestrzeni dla indywidualnego rozwoju uczniów, nowego zrozumienia ich podmiotowości oraz roli rodziców i szkoły w procesie edukacji. W procesie nauczania będziemy promować wykorzystanie osiągnięć współczesnej nauki w zakresie neurobiologii, psychologii, pedagogiki, socjologii i innych ważnych dziedzin, w organizacji procesu edukacji i funkcjonowaniu szkoły jako instytucji społecznej.

– Obniżymy liczebność klas.

– Postawimy na rozwój demokracji szkolnej, wzmocnienie roli samorządu uczniowskiego i rady rodziców. Szkoły będą otwarte na współpracę ze środowiskiem pozaszkolnym.

– Damy szkołom swobodę wyboru systemu oceniania, który będzie wspierać rozwój ucznia, a nie proces selekcji.

– Będziemy wspierać stworzenie podstawy programowej dającej przestrzeń dla nauki budowania relacji, kreatywności, umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy i krytycznego analizowania źródeł.

– Wzmocnimy edukację obywatelską, zdrowotną, artystyczną, cyfrową i klimatyczną. Szkoły będą uzupełniać podstawę zgodnie z potrzebami miejscowego środowiska i lokalnym kontekstem społeczno-kulturowym.

– Wprowadzimy do szkół rzetelną edukację seksualną i równościową w oparciu o źródła wolne od uprzedzeń płciowych, rasowych, wyznaniowych czy dotyczących orientacji psychoseksualnej.

– Zadbamy o doposażenie pracowni tematycznych i unowocześnienie szkół, zapewnienie szerokopasmowego internetu, komputerów oraz tabletów dla wszystkich potrzebujących uczniów. W szkołach poprawimy akustykę budynków, istotną dla komfortu nauki i przebywania w szkole.

● **Poprawa funkcjonowania systemu szkolnictwa i placówek opieki przedszkolnej**

– Podwyższymy prestiż zawodu nauczyciela na wszystkich etapach edukacyjnych poprzez godziwe wynagrodzenie. Stworzymy spójny system kształcenia i awansu nauczycieli oraz bezpłatnego, obowiązkowego, permanentnego doskonalenia zawodowego.

– W każdej szkole zapewnimy opiekę pielęgniarską, stomatologiczną i psychologiczną.

– Wzmocnimy współpracę między szkołami a poradniami, promując tworzenie zespołów złożonych z nauczycieli, logopedów, terapeutów pedagogicznych i rodziców.

– Wyrównamy szanse dostępu do dobrej edukacji dla dzieci z rodzin gorzej sytuowanych bez względu na miejsce zamieszkania i status ekonomiczny.

– Będziemy działać na rzecz wzmocnienia roli rad pedagogicznych oraz zwiększenia swobody samorządów lokalnych w organizowaniu struktury szkół.

– Rozbudujemy sieć żłobków i przedszkoli, zwiększymy wydatki na funkcjonowanie opieki przedszkolnej i innych form opieki nad dziećmi.

● **Inwestycje w różne formy kształcenia**

– Zwiększymy dostęp do pozaszkolnych form kształcenia umiejętności cyfrowych, takich jak informatyka czy programowanie, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości o wysokim wskaźniku wykluczenia cyfrowego.

– Wprowadzimy w systemie szkolnictwa zawodowego nauczanie ogólnej wiedzy z zakresu zrównoważonego rozwoju, agroekologii, suwerenności żywnościowej, zmian klimatu i praw zwierząt.

– Będziemy rozwijać formy kształcenia zawodowego we współpracy z sektorem prywatnym pod kątem potrzeb zielonej gospodarki.

OCHRONA KLIMATU I ZIELONA TRANSFORMACJA

Transformacja energetyczna

Polski system elektroenergetyczny, oparty w ok. 70% na węglu, jest przestarzały i w obecnym kształcie stanowi zagrożenie, nie tylko dla klimatu i naszego zdrowia, ale także dla stabilności dostaw energii do przemysłu i gospodarstw domowych, a tym samym dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Emisja towarzysząca produkcji jednostki energii elektrycznej jest trzy razy wyższa od średniej w Unii Europejskiej.

Polskie branże energochłonne, takie jak hutnictwo, produkcja cementu, są obecnie zupełnie niekonkurencyjne z uwagi na niską efektywność energetyczną i najwyższe w Europie ceny energii na rynku hurtowym.

W obliczu grożącej katastrofy klimatycznej i konieczności obniżenia emisji gazów cieplarnianych oraz z uwagi na coraz wyższe ceny uprawnień do emisji CO₂, podstawą systemu produkcji energii muszą stać się OZE.

W tym celu konieczny jest realistyczny, ambitny program szybkiego zastępowania energii z paliw kopalnych energią pochodzącą ze źródeł odnawialnych, bez wykorzystania energii jądrowej. Spadające ceny energii produkowanej ze słońca i wiatru oraz postęp w dziedzinie jej magazynowania sprawiają, że OZE jest bardziej przyszłościowym kierunkiem niż energia jądrowa, dla której infrastrukturę w Polsce trzeba by było budować od zera.

Z powodu rosnących kosztów emisji CO₂ wydobywanie węgla stało się nierentowne, więc poza aspektem ekologicznym istotny jest aspekt ekonomiczny. Kopalnie są dużymi zakładami pracy w swoich regionach i wywierają na lokalne społeczności duży wpływ ekonomiczny i społeczny. Równoległe z planem inwestycji w instalacje niskoemisyjne, konieczny jest ambitny program wygaszania kopalń węgla kamiennego i brunatnego z równoczesnym tworzeniem alternatywnych miejsc pracy i systemem osłon socjalnych.

NASZ ZIELONY PLAN

● **Obniżenie emisji gazów cieplarnianych o 55% w stosunku do poziomu z 1990 roku, najpóźniej do roku 2028**

– Będziemy wspierać jak najszybsze odejście od węgla kamiennego i brunatnego jako głównego paliwa – najpóźniej do roku 2035.

– Planujemy stopniowe wyłączenie elektrowni na węgiel i przejście na źródła odnawialne, przy jednoczesnej rezygnacji z energii jądrowej. Wysokie nakłady, które pochłonęłyby budowa elektrowni jądrowej, zostaną znacznie lepiej spożytkowane na konstrukcję urządzeń i systemów OZE, modernizację sieci elektroenergetycznej czy magazyny energii.

– Przystawienie na OZE chcemy przeprowadzić w oparciu o ścisłą współpracę sektora publicznego i prywatnego. Pomoc państwa jest konieczna, gdy chodzi o zwiększenie nakładów na badania naukowe i wdrażanie nowych technologii, poprawę otoczenia regulacyjnego czy przejęcie części ryzyka w obszarze współfinansowania inwestycji prywatnych. Z drugiej strony, bez udziału sektora prywatnego i mobilizacji jego zasobów kapitałowych nie będzie możliwa realizacja nakładów inwestycyjnych, koniecznych do modernizacji istniejącej i budowy nowej infrastruktury energetycznej.

– Postulujemy odejście od scentralizowanego systemu generowania energii, funkcjonującego w oparciu o kilku dużych dostawców (np. Elektrownia Bełchatów), który podatny jest na zakłócenia w produkcji oraz dystrybucji energii elektrycznej. Dużo lepszym rozwiązaniem jest budowa systemu bardziej rozproszonego – w oparciu o małe lokalne, osiedlowe czy samorządowe systemy generacji i przesyłu energii elektrycznej oraz ciepła.

● **Poprawa efektywności energetycznej, zwłaszcza w przemyśle energochłonnym**

– Uruchomimy system zachęt dla przedsiębiorstw: dopłaty i ulgi podatkowe za osiągnięcie jasno wytyczonych celów.

– Wdrożymy mechanizm ewidencji energii elektrycznej.

– Będziemy działać na rzecz obniżenia zużycia energii, zwłaszcza elektrycznej, ale również ciepłej, m.in. poprzez termomodernizację budynków, modernizację sieci ciepłowniczych i inwestycje w sieci przesyłowe oraz przez społeczne kampanie uświadamiające.

● **Osiągnięcie neutralności klimatycznej, najpóźniej do 2040 roku**

– Postulowany przez nas model energetyczny 2040 (przygotowany w oparciu o model monizmu energetycznego prof. Jana Popczyka) to znaczny postęp w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej polskiej gospodarki w stosunku do stanu obecnego oraz stabilny miks 100% OZE: 50-55% energii z wiatru (z farm morskich i lądowych), 30% energii ze słońca oraz 15-20% energii z biogazu.

– Stabilizację systemu osiągniemy dzięki inteligentnej sieci przesyłowej (smart-grid), rozbudowie połączeń transgranicznych (europejska solidarność energetyczna) oraz systemom magazynowania energii.

● Stopniowe zamykanie kopalń połączone ze sprawiedliwą transformacją dla terenów górniczych i pogórnich

– Będziemy kompleksowo traktować proces zamykania kopalń i przekształcania regionów pokopalnianych. Dla samorządów przeznaczymy środki na zagospodarowanie terenów powydobywczych, dostosowanie infrastruktury do nowych potrzeb społeczności lokalnych, środki osłonowe oraz programy przekwalifikowania dla byłych górników.

– Wszystkie regiony górnicze uzyskają nasze wsparcie dla spełnienia kryteriów przystąpienia do unijnego Funduszu Sprawiedliwej Transformacji i zostania jego beneficjentami.

● Inwestycje w badania nad odnawialnymi i alternatywnymi źródłami energii oraz technologiami jej magazynowania, w tym nad wykorzystaniem czystego wodoru

– Opracujemy ambitny i przewidywalny plan corocznego zwiększania nakładów na działalność badawczo-rozwojową, ze szczególnym uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, tak aby osiągnąć w ciągu 5 lat co najmniej poziom unijnej średniej – 2,19% PKB.

– Będziemy finansować badania naukowe w formie bezzwrotnych grantów, ale również poprzez agendy rządowe, jak Bank Gospodarstwa Krajowego czy Polski Fundusz Rozwoju oraz współfinansować je przy udziale sektora prywatnego.

– Stworzymy ramy prawne oraz będziemy wspierać współpracę publiczno-prywatną, zarówno na etapie prowadzenia badań, jak i działań wdrożeniowych, w szczególności w zakresie wykorzystania zielonego wodoru.

– Udzielimy wsparcia dla sektora produkcji i badań nad technologią magazynowania energii, w tym w oparciu o istniejącą infrastrukturę produkcji baterii litowo-jonowych dla sektora motoryzacyjnego.

● Wsparcie dla energetyki rozproszonej, w tym prosumenckiej i spółdzielni energetycznych

– Rozwiniemy długofalowe programy wsparcia finansowego dla produkcji energii elektrycznej przez indywidualnych producentów (prosumentów), ze szczególnym uwzględnieniem paneli fotowoltaicznych.

– Pomożemy gospodarstwom domowym w lepszym zarządzaniu zużyciem energii, m.in. poprzez przyspieszenie wprowadzania inteligentnych liczników.

– Będziemy wspierać rozwój i rozbudowę systemów inteligentnej sieci oraz zapewnimy wsparcie finansowe dla ich jak najszybszego wdrażania.

– Stworzymy ramy prawne oraz wsparcia instytucjonalnego dla łatwiejszego tworzenia spółdzielni energetycznych i tzw. wirtualnych elektrowni.

● System, w którym dużo energii wytwarza się i gromadzi na miejscu

– Będziemy promować rozwój lokalnych magazynów i systemów magazynowania energii na rynku prosumenckim, w oparciu o wodór, akumulatory litowo-jonowe oraz litowo-żelazowo-fosforanowe (LFP).

– Udzielimy pełnego wsparcia dla rozwoju przydomowych magazynów energii przez system zachęt finansowych i podatkowych.

– Docelowo będziemy dążyć do stworzenia sytuacji podobnej, jaka ma już miejsce w lokalnych sieciach gazu ziemnego – znacznie mniejszego zapotrzebowania gospodarstw domowych na prąd z elektrowni.

● Zarządzanie systemem elektroenergetycznym przy aktywnym udziale konsumentów

– Wprowadzimy wymóg dostarczania konsumentom w czasie rzeczywistym informacji o zużyciu przez nich energii, m.in. poprzez inteligentne mierniki oraz dostęp do umów z cenami dynamicznymi, tak by umożliwić im aktywny udział w rynku energii elektrycznej i w procesie transformacji energetyki.

● Wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki energetycznej oraz zwiększenie inwestycji w sieć dystrybucyjną i w rozwój transgranicznej mocy przesyłowej

– Zadbamy o przygotowanie systemu elektroenergetycznego do zwiększonej dynamiki wahań podaży i popytu zgodnie m.in. z unijnymi kodeksami sieciowymi oraz tzw. pakietem zimowym Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie aktywowania nowych usług w sieci dystrybucyjnej.

– Będziemy dbać o rozwój systemów IT wspierających analizy oraz optymalizację lokalnych obszarów sieci, wraz z ofertą usług elastyczności sieci dla wszystkich użytkowników danego obszaru.

– Zapewnimy wsparcie regulacyjne i finansowe dla lokalnej, dwukierunkowej wymiany energii i użyczenia mocy w formule odbiorca-odbiorca.

– Weźmiemy większy udział we wspólnym unijnym rynku energii poprzez rozwój i rozbudowę międzykrajowych połączeń elektroenergetycznych, umożliwiających zarówno eksport, jak i import energii elektrycznej w zależności od warunków.

Czyste powietrze i środowisko

Polska ma jedno z najgorszych wskaźników jakości powietrza w Unii Europejskiej. Dla ich poprawy niezbędne jest odejście od wykorzystania paliw kopalnych w elektrowniach oraz tam, gdzie służą do produkcji ciepła (elektrociepłownie), a także lokalnie, w gospodarstwach domowych (piece węglowe i gazowe).

Drogą do zmian w sposobie wytwarzania ciepła jest elektryfikacja: energia elektryczna wykorzystywana do ogrzewania ma być produkowana ze źródeł odnawialnych przy jak największym użyciu pomp ciepła. Kluczową zaletą tych urządzeń jest ich wysoka sprawność. W 2030 roku w pompy ciepła ma być wyposażonych około 40% budynków mieszkalnych, a w sektorze budynków komercyjnych – 65%. To właśnie pompy ciepła będą kluczową technologią, która pozwoli na integrację systemów. Taka zmiana w krótkim czasie pozwoli przyspieszyć odchodzenie od spalania paliw kopalnych, nie tylko dla poprawy jakości powietrza, ale też dla osiągnięcia neutralności klimatycznej całego sektora ciepłowniczego do roku 2040.

Możemy ją osiągnąć, dokonując skoku technologicznego. Sztuczna Inteligencja oraz internet rzeczy mogą zgodnie z Pierwszym Filarem znacznie wzmocnić oraz poszerzyć udział przedsiębiorstw w mechanizmie handlu emisjami (ETS). Inteligentne liczniki i inteligentne sieci umożliwią efektywne zarządzanie i dystrybucję ze zdecentralizowanych OZE. Prócz tego, dużo niewykorzystywanej obecnie energii można by odzyskać z procesów przemysłowych: systemów chłodniczych czy oczyszczalni ścieków.

Dla stabilizacji całego systemu elektroenergetycznego i ograniczenia emisji CO₂ z dużych systemów ciepłowniczych niezbędny jest rozwój mniejszych jednostek ciepłowniczych oraz ciepłowniczono-energetycznych na poziomie lokalnym. Podobnie jak w przypadku systemów generacji energii elektrycznej.

Fundamentem skutecznej transformacji ciepłownictwa jest poprawa efektywności energetycznej budynków, która zagwarantuje zachowanie racjonalnych kosztów ogrzewania gospodarstw domowych. Problemem jest wysoki obecnie poziom ubóstwa energetycznego. Programy mające wspomagać tych, których nie stać na nowoczesne ogrzewanie własnego domu, oferują dziś zdecydowanie zbyt mało. A przecież poprzez elektryfikację systemu ciepłowniczego Polska może pozbyć się smogu zimowego, radykalnie poprawić jakość życia i zmniejszyć społeczne koszty zdrowotne.

NASZ ZIELONY PLAN

● Elektryfikacja sektora ciepłownictwa

– Zmniejszymy stawki podatku VAT dla instalacji ciepłowniczych o niskim wpływie na klimat i środowisko.

– Wprowadzimy zachęty dla polskich przedsiębiorstw ciepłowniczych do inwestowania w pompy ciepłone i rozwój ich możliwości produkcyjnych (specjalne strefy ekonomiczne, poręczenia kredytowe, granty na badania).

– Stworzymy zachęty dla placówek edukacyjnych do otwierania techników i kierunków specjalizacyjnych poświęconych technologiom ciepłowniczym.

● Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i procesów przemysłowych

– Wprowadzimy kompleksową strategię termomodernizacji budynków wraz z konkretnymi, ambitnymi celami redukcji zużycia energii końcowej dla potrzeb grzewczych oraz standardami ich osiągnięcia. Tą drogą można zmniejszyć zużycie energii pierwotnej przez wszystkie istniejące budynki o 60–80% do roku 2050, w stosunku do stanu obecnego.

– Damy zachęty finansowe dla nabywców lokali lub budynków energooszczędnych, spełniających standardy wydajności energetycznej, m.in. poprzez obniżkę stawek podatków VAT oraz podatku od czynności cywilnoprawnych (PCC).

– Ustanowimy limit w projektach instalacji grzewczych dla nowych budynków: temperatura wody nie wyższa niż 50°C.

– Zastosujemy bodźce finansowe dla renowacji istniejących budynków (ulgi podatkowe, większe dofinansowanie dla fotowoltaiki i izolacji termicznej).

– Będziemy działać na rzecz racjonalizacji przestrzeni biurowej oraz optymalizacji energetycznej budynków administracji rządowej, samorządów oraz państwowych spółek.

– Aby zapobiec nieefektywności energetycznej na poziomie przemysłowym, będziemy wdrażać rozwiązania promujące transfer tej energii do sieci ciepłowniczych, m.in. poprzez rozwój technologii pomp ciepła o dużej mocy.

● Program rozwoju lokalnych instalacji ciepłowniczo-energetycznych

- Będziemy promować rozwój magazynów (akumulatorów) ciepła, pozwalających przechowywać energię słoneczną, takich jak podziemne zasobniki ciepła czy akumulatory wodne.
- Szczególny nacisk położymy na rozwój lokalnych systemów hybrydowych łączących źródła fotowoltaiczne z gruntowymi pompami ciepła.
- Będziemy wspierać rozbudowę lokalnych systemów elektrociepłowniczych opartych o kogenerację OZE, np. w oparciu o biogaz lub zielony wodór jako elementów stabilizujących krajowy system elektroenergetyczny.

● Likwidacja ubóstwa energetycznego

- Całkowicie zlikwidujemy ten rodzaj ubóstwa przez 100% finansowania termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła dla osób o najniższych dochodach.
- Dla tej grupy obywateli wprowadzimy prefinansowanie, czyli pożyczki udzielane na finansowanie zadań, dla zapewnienia koniecznych środków finansowych.
- Wdrożymy system dopłat do audytów energetycznych lokali mieszkalnych i domów dla osób o najniższych zarobkach.

Zrównoważony transport i polityka miejska

Emisje z transportu stanowią w Unii Europejskiej około jednej czwartej łącznej emisji gazów cieplarnianych i w ostatnich latach znacznie wzrosły. W Polsce za zdecydowaną większość tych emisji odpowiada transport drogowy (blisko 98%). Bezprecedensowe globalne zatrzymanie transportu pasażerskiego, wywołane przez pandemię, stanowi okazję do rekonfiguracji przyszłej polityki transportowej i praktyki z korzyścią zarówno dla globalnego środowiska, jak i dla wszystkich obywateli.

Zwiększona możliwość pracy zdalnej może spowodować długotrwały odpływ pracowników z ośrodków miejskich do podmiejskich. Stanowi to wyzwanie dla organizacji transportu publicznego, która powinna zapewnić jak najszerszą dostępność, przy jednoczesnym ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych, smogu i hałasu.

Zanieczyszczenie spalinami samochodowymi przyczynia się do obecności w powietrzu wielu szkodliwych substancji, zwłaszcza w dużych miastach. Dopuszczalne normy emisji są regularnie przekraczane w aglomeracjach warszawskiej, łódzkiej, krakowskiej, wrocławskiej czy górnośląskiej.

Brak jest obecnie jakiegokolwiek rządowej strategii ograniczenia zanieczyszczeń komunikacyjnych. Przygotowany rok temu program „stref czystego transportu” jest niezwykle zachowawczy i zawiera wiele błędnych rozwiązań, które nie poprawią sytuacji.

W dobie katastrofy klimatycznej nie potrzebujemy budowy nowych lub rozbudowy istniejących portów lotniczych, zamiast tego Polska powinna modernizować i rozwijać sieć kolejową.

Państwo powinno opracować zrównoważoną strategię mobilności na czasy postcovidowe, które odzwierciedlałaby diametralne zmiany w tym, jak przemieszczają się ludzie w życiu codziennym oraz wyszłaby na przeciw gigantycznym wyzwaniom klimatycznym. Strategia ta umożliwiłaby rozwój samochodów zeroemisyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (stacje ładowania), sieci szybkich kolei oraz transportu intermodalnego dla przewozu towarów.

Szczególna rola w zmienianiu oblicza transportu publicznego w Polsce przypada samorządom miejskim, które muszą kreować drastyczną zmianę myślenia o przestrzeni publicznej. Osobowe i ciężarowe pojazdy spalinowe muszą ustąpić transportowi publicznemu szynowemu i opartemu na autobusach zeroemisyjnych, drogach rowerowym i współdzieleniu samochodów elektrycznych (*car sharing*).

NASZ ZIELONY PLAN

● Ograniczenie emisji z transportu

- Będziemy wspierać elektryfikację transportu i wymianę taboru kolejowego, autobusowego oraz tramwajowego na nisko- i zeroemisyjny.
- Zmienimy system podatkowy, wprowadzając rozwiązania zachęcające do rezygnacji z samochodu na rzecz transportu publicznego, bądź zakupu nowych pojazdów nisko- lub zeroemisyjnych (uwzględniając kryterium dochodowe). Wprowadzimy rozwiązania podatkowe zniechęcające do korzystania z najbardziej emisyjnych modeli pojazdów, np. wyższe opodatkowanie samochodów wysokoemisyjnych (zwłaszcza importowanych) czy opodatkowanie paliw uwzględniające ich emisyjność.
- Będziemy stopniowo wprowadzać zakaz rejestracji nowych pojazdów spalinowych, według kryterium emisyjności.
- We wszystkich rodzajach transportu wprowadzimy rozwiązania cenowe odzwierciedlające zasady „zanieczyszczający płaci” (ten, kto powoduje szkody w środowisku, ponosi związane z tym koszty) oraz „użytkownik płaci” (za tyle, ile wykorzystuje). Jest to bardziej sprawiedliwe i racjonalne niż finansowanie transportu z podatków.
- Jak najszybciej wdrożymy Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS). Jest to ujednoczony systemu sterowania ruchem kolejowym, który ma zapewnić możliwość swobodnego poruszania się pociągów w sieciach kolejowych poszczególnych państw – właścicieli infrastruktury – bez konieczności zatrzymywania się na granicach oraz wymiany lokomotyw lub maszynistów.

● Zintegrowany, solidny, przyjazny środowisku transport lokalny i regionalny

- Stworzymy program modernizacji i rozbudowy połączeń kolejowych do mniejszych miejscowości w celu zwiększenia dostępności oraz poprawy warunków korzystania z tego rodzaju transportu.
- Utworzymy program wspierający rozbudowę i modernizację sieci transportu publicznego, tak by istotnie zmniejszyć ilość „białych plam” wykluczenia komunikacyjnego na mapie Polski.
- Aby zwiększyć atrakcyjność transportu publicznego, wprowadzimy system zachęt: opracujemy zintegrowaną sieć połączeń z jednolitą taryfą biletową. Będziemy popularyzować rozwiązania transportu intermodalnego, czyli umożliwiającego przewóz ładunków bez przeladowywania w zmieniających się gałęziach transportu.
- Zadbamy o rozwój wysokiej jakości, bezkolizyjnej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów, będącej uzupełnieniem lokalnego systemu transportu.

● Usprawnienie transportu w mieście

– Zainwestujemy w rozwiązania cyfrowe oraz sztuczną inteligencję, dla poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, wydajności transportu i ograniczenia emisji.

– Stworzymy w miastach strefy niskiej emisji oparte na stopniowym wycofywaniu starszych pojazdów, w szczególności modeli z silnikami benzynowymi i silnikami typu diesel sprzed Euro 3 i Euro 6 (europejski standard emisji spalin z 2001 i 2013 r.). Ograniczenia w dostępie do strefy będą ściśle powiązane z emisyjnością pojazdu, szczególnie z rodzajem silnika, nie tylko z jego wiekiem.

– Będziemy popularyzować rozwiązania typu „car sharing” oraz „park and ride”, zachęcające do korzystania ze środków transportu współdzielonego i publicznego.

– Zadbamy o rozbudowę infrastruktury dla urządzeń transportu osobistego i zwiększenie liczby urządzeń współdzielonych celem popularyzacji tego sposobu przemieszczania się. Jednocześnie wprowadzimy regulacje zobowiązujące producentów transportu osobistego do działania w trybie gospodarki obiegowej (np. odpowiedzialność za zbieranie i recykling zużytych hulajnóg i baterii).

– Doprowadzimy do uchwalenia kompletnych planów zrównoważonej mobilności miejskiej dla wszystkich miast.

– Będziemy intensywnie rozwijać sieć dróg dla rowerów, upowszechnimy kontrapasy i kontraruch (niskonakładowe dogęszczanie sieci rowerowej), stworzymy sieci wygodnych, możliwie bezkolizyjnych międz dzielnicowych i podmiejskich dróg rowerowych.

PODZIĘKOWANIA

Zielony Plan Odbudowy powstał w wyniku wspólnej kampanii Partii Zieloni z Europejską Partią Zielonych w ramach inicjatywy „Coronavirus Recovery: Let's build a better tomorrow!”. Kampanię koordynowali Kuba Bilski i Aleksandra Sidoruk przy wielkim wsparciu Joanny Brauły, Piotra Malicha, Macieja Józefowicza, Magdaleny Gałkiewicz, reprezentacji parlamentarnej Partii Zieloni: Tomasza Aniśki, Małgorzaty Tracz, Urszuli Zielińskiej i osób z ich biur poselskich oraz przedstawicieli i przedstawicielek kół Partii Zieloni w całej Polsce.

Prace nad dokumentem trwały blisko 7 miesięcy, a w jego stworzeniu uczestniczyło wiele osób. Propozycje były konsultowane z ekspertami i ekspertkami, członkami i członkiniami Partii Zieloni oraz uczestnikami i uczestniczkami debat i spotkań o Zielonym Planie Odbudowy, które odbyły się w całej Polsce, w każdym województwie w okresie od września do grudnia 2021 roku. Dokument został przyjęty przez Radę Krajową Partii Zieloni 5 stycznia 2022 roku.

Prace nad dokumentem Zielony Plan Odbudowy rozpoczęli i koordynowali: Małgorzata Tracz, Wojciech Kubalewski, Mariusz Rusinek, Joanna Brauła, Kuba Bilski, Anna Fecko-Lipińska.

Założenia i postulaty Zielonego Planu Odbudowy zostały przygotowane i były aktualizowane przez członków i członkinie Partii Zieloni: Mateusza Krauze, Tomasza Boguszewskiego, Martę Pabian i Agnieszkę Skorupińską z brukselskiego koła Partii Zieloni i rady programowej ds. transformacji energetycznej.

Dokument był konsultowany i uzupełniony przez członków i członkinie Rady Krajowej oraz rady programowe Partii Zieloni: ds. edukacji, ds. transformacji energetycznej, ds. ekonomii, ds. transportu publicznego i ds. kobiet.

Wszystkim osobom dziękujemy za zaangażowanie! Czas na realizację Zielonego Planu Odbudowy!

© Copyright by Partia Zieloni, Warszawa–Wrocław 2022

Projekt graficzny, skład i DTP: Anna Fecko-Lipińska
Redakcja językowa: Iwona Morawska, Małgorzata Tracz

Zdjęcia:

str. 5 Tomsza/Dreamstime
str. 6 RomanR/Adobe Stock
str. 8 Lianem/Dreamstime
str. 9 Iakov Filimonov/Adobe Stock
str. 11 Spectral-Design/Adobe Stock
str. 12 Dragos Condrea/Adobe Stock
str. 15 New Africa/Adobe Stock
str. 16 New Africa/Adobe Stock
str. 18 Olesiabilkei/Dreamstime
str. 19 Mariia Symchych Navrotska/Dreamstime
str. 22 Bidermann/Dreamstime
str. 25 anatolij_gleb/Adobe Stock
str. 28 GRAF/Adobe Stock
str. 31 Iakov Filimonov/Adobe Stock

Biuro Krajowe Partii Zieloni
ul. Piękna 1b/22
00-539 Warszawa

Archiwum Partii Politycznych ISP PAN

